

5. Neave, H. R. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success [Text] / H. R. Neave // The Statistician. — 1987. — Vol. 36, № 5. — P. 561–570. doi:10.2307/2348667
6. Исикава, К. Японские методы управления качеством [Текст]: пер. с англ. / К. Исикава. — М.: Экономика, 1988. — 199 с.
7. Чемкарев, А. Н. Квалиметрия и управление качеством [Текст]. Ч. 1. Квалиметрия: учеб. пос. / А. Н. Чемкарев. — Самара: Самарский государственный аэрокосмический университет, 2010. — 172 с.
8. Чемкарев, А. Н. Квалиметрия и управление качеством [Текст]. Ч. 2. Управление качеством: учеб. пос. / А. Н. Чемкарев. — Самара: Самарский государственный аэрокосмический университет, 2010. — 140 с.
9. Соколова, Е. С. Методы оценки качества учетной информации [Электронный ресурс] / Е. С. Соколова // Известия Оренбургского государственного аграрного университета. — 2011. — № 31–1, Т. 3. — С. 232–235. — Режим доступа: \www/URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/metody-otsenki-kachestva-uchyotnoy-informatsii>
10. Шкуркин, А. М. Мониторинг качества жизни [Текст] / А. М. Шкуркин, Е. В. Демидько // Мир науки, культуры, образования. — 2011. — № 6(31). — С. 205–209.
11. Catalin, S. H. The Existing Barriers In Implementing Total Quality Management [Text] / S. H. Catalin, B. Bogdan, G. R. Dimitrie // Annals of the University of Oradea. Economic Science Series. — 2014. — Vol. 23, № 1. — P. 1234–1240. — Available at: \www/URL: <http://anale.steconomieuoradea.ro/volume/2014/n1/138.pdf>

ИССЛЕДОВАНИЕ КОНЦЕПТУАЛЬНЫХ ОСНОВ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ

В статье исследовано содержание понятия качества учетно-аналитической информации и предложена его авторская трактовка. Выделены основные этапы и структура системы менеджмента качества учетно-аналитической информации с учетом процессного подхода к организации бухгалтерского учета субъекта хозяйственной деятельности. Определены принципы управления качеством учетно-аналитической информации.

Ключевые слова: качество учетно-аналитической информации, система менеджмента качества, управление качеством.

Осадча Ольга Олексіївна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку і аудиту, Національний університет водного господарства та природокористування, Рівне, Україна, e-mail: levitska.olia@yandex.ua.

Осадчая Ольга Алексеевна, кандидат экономических наук, доцент, кафедра учета и аудита, Национальный университет водного хозяйства и природопользования, Ровно, Украина.

Osadcha Olga, National University of Water Management and Natural Resources Use, Rivne, Ukraine, e-mail: levitska.olia@yandex.ua

УДК 657.922:659.132.21

DOI: 10.15587/2312-8372.2016.72429

**Бардаш С. В.,
Патраманська Л. Ю.**

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

В статті визначено сутність інформаційного забезпечення контролю на підприємствах електронної комерції. В складі інформаційного забезпечення контролю виокремлено інформацію (нормативно-правову, фактографічну, аналітичну, організаційно-управлінську, спеціальну) та інформаційні технології, що обслуговують систему контролю. Окремі складові інформаційного забезпечення контрольних процедур було систематизовано у розрізі стадій контрольного процесу.

Ключові слова: інформація, інформаційне забезпечення, контроль, електронна комерція, електронна торгівля, контрольна інформація.

1. Вступ

Виключну роль в ефективному функціонуванні системи внутрішнього контролю суб'єктів електронної комерції відіграє якісне інформаційне забезпечення контрольних процедур. Беззаперечним є факт, що вихідною базою для управління будь-яким суб'єктом господарювання є інформація. Суб'єкти електронного бізнесу функціонують у динамічному та прогресивному середовищі, яке вимагає значних обсягів інформаційного ресурсу для оперативної реакції на зовнішні та внутрішні загрози. Наявність повної, достовірної та оперативної інформації дозволить вирішувати складні управлінські задачі та забезпечить задоволення потреб споживачів товарів та послуг.

Специфічне середовище функціонування суб'єктів електронної комерції вимагає розширення інформаційного забезпечення контролю та управління в цілому. Виконання даної вимоги можливе за умови уточнення складу інформаційного забезпечення внутрішнього контролю суб'єктів е-комерції, що і обґрунтовує актуальність проведеного дослідження.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Дослідженнями різних аспектів інформаційного забезпечення управління, в тому числі контролю, займалися як вітчизняні, так і зарубіжні автори наукових праць [1–7].

Результати комплексного вивчення інформаційного забезпечення внутрішнього контролю викладено у монографії [3] із обґрунтуванням перспектив його подальшого розвитку.

У статті [5] досліджено сутність поняття «інформаційне забезпечення процесу контролювання», побудовано структуру та механізм інформаційного забезпечення контролювання на промислових підприємствах.

Досить ґрунтовними є дослідження [8], в яких виокремлено складові інформації в системі контролю в розрізі інформації, що обслуговує систему контролю та контрольної інформації.

Серед зарубіжних науковців доцільно виокремити працю [6], яку присвячено впливу технологій електронної комерції на організацію та методику внутрішнього аудиту, зокрема в частині формування його інформаційної бази.

У дослідженні [7] розкрито взаємозв'язок інформаційної безпеки та внутрішнього аудиту, що є особливо актуальним для підприємств електронної комерції, діяльність яких супроводжуються новими інформаційними ризиками.

Специфіку здійснення безперервного контролю із використанням сучасних комп'ютерних технологій на підприємствах електронного бізнесу викладено у статті [9].

Позитивно оцінюючи зміст одержаних результатів проведених досліджень зазначеними, а також іншими науковцями, варто визнати, що окремі питання складу та формування інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю суб'єктів е-комерції, зважаючи на останні тенденції в сфері контролю та в сфері інформаційних технологій потребують більш детального дослідження. Це сприятиме адекватній оцінці як результатів реалізації окремих управлінських рішень, так і показників господарської діяльності суб'єктів е-комерції.

3. Об'єкт, ціль та задачі дослідження

Об'єктом дослідження є інформаційне забезпечення внутрішньогосподарського контролю суб'єктів е-комерції.

Метою дослідження є обґрунтування змістових характеристик інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю суб'єктів е-комерції для визначення умов та заходів з покращання якості його організації.

Визначена мета досягатиметься завдяки уточненню сутності та визначенню складових елементів інформаційного забезпечення внутрішнього контролю суб'єктів електронної комерції.

4. Результати досліджень сутності та складу інформаційного забезпечення контролю на підприємствах електронної комерції

Для чіткого розуміння сутнісних характеристик інформаційного забезпечення контрольно-аналітичних процедур основної діяльності суб'єктів електронної комерції доцільно розглянути, перш за все, сутність дефініції «інформаційне забезпечення». Слід зазначити, що трактування цього поняття є неусталеним, адже використовується в різних сферах. Існує безліч тлумачень цієї дефініції, основні з яких представлені у табл. 1.

Проаналізувавши наукові праці, присвячені проблематиці управління та, зокрема, його функціям (обліку, контролю, аналізу), встановлено, що інформаційне забезпечення ототожнюють за змістом із поняттям «система інформації» [1, 10, 12, 13].

Ґрунтовніше підходять до тлумачення дефініції «інформаційне забезпечення», коли похідною для суджень обрано об'єднання в єдине поняття таких складових дефініцій, як інформаційні ресурси, інформаційна діяльність [14–16]; інформаційні ресурси, інформаційна діяльність та її організаційні аспекти. Дане міркування засноване на аргументі поділу досліджуваного об'єкта на процес та систему.

У цьому ж контексті слід звернути увагу на підхід, запропонований у монографії [15]. Інформаційне забезпечення автор поділяє на «інформаційний фонд, методи оброблення інформації...» [15, С. 193], а інформаційне забезпечення визначається як «...сукупність спільно діючих елементів, призначених для виконання встановлених функцій...», у кожному конкретному випадку під елементом розумітимемо одну зі складових частин інформаційного забезпечення...» [15, С. 201].

Група науковців в складі: Денисенко М. П. [22], Болюх М. А. [24], Бондаренко Є. Д. [24] та Петрина Н. О. [20] звертають увагу при трактуванні інформаційного забезпечення саме на забезпечення зацікавлених користувачів у репрезентативному вигляді необхідною інформацією для задоволення їх інформаційних потреб.

На думку авторів статті, трактувати інформаційне забезпечення, виходячи із його морфологічного походження від слова «забезпечувати», тобто як інформаційну діяльність чи процес [1, 19, 21], не зовсім правильно, оскільки — це все-таки сукупність інформаційних ресурсів.

Виходячи з цього, під інформаційним забезпеченням контролю слід розуміти сукупність інформаційних ресурсів, засобів, методів і технологій, що використовується при здійсненні контрольно-аналітичних процедур, різносторонньо характеризують об'єкт контролю та формуватимуть інформаційну систему суб'єкта господарювання.

Важливою проблемою під час дослідження інформаційного забезпечення контрольно-аналітичних процедур є виокремлення його складових елементів.

У монографії [8] безпосередньо не визначено поняття інформаційного забезпечення, але акцентовано увагу на існуванні таких складових інформації в системі контролю як:

- інформація, що обслуговує систему контролю (є базою для формування контрольної інформації, тобто первинною інформацією контролю);
- контрольна інформація (інформація, що отримується суб'єктом контролю у процесі контролювання).

Такий підхід є досить слушним, оскільки результатом внутрішнього контролю по суті є інформація, яка буде використана в інтересах управління, і в той же час безпосередньо сам процес контролю базується на вхідній інформації, без якої неможливо отримати обґрунтовані висновки. Проте, з іншого боку контрольну інформацію можна вважати безпосередньо результатом контролю або ж інформаційним забезпеченням саме управління, а не контролю.

У монографії [3] визначено, що елементами інформаційного забезпечення контрольного процесу слід вважати інформаційну систему, систему інформації та інформаційну діяльність. Інформаційний фонд, на думку автора монографії [3], — це весь набір даних, що необхідний для відповідного процесу та складається з інформації, персоналу, що її обробляє, та засобів автоматизації. Інформаційні ресурси — це інфраструктура інформаційної діяльності, тобто весь обсяг інформації, яка є у системі [3].

Таблиця 1

Підходи щодо розуміння змісту поняття «інформаційне забезпечення»

Джерело	Визначення
Інформаційне забезпечення як система інформації	
[10]	— система даних, яка дозволяє вивчити стан об'єкта, визначити вплив чинників, що його визначають і міститься в базах даних інформаційних систем
[11]	— динамічна система одержання, оцінювання, зберігання та перероблення даних створена з метою вироблення управлінських рішень
[12]	— сукупність даних, засоби їх опису, збирання, зберігання та видавання, які повинні в сукупності створити найкращі умови для централізованого оброблення інформації
[1]	— процес забезпечення інформацією, сукупність форм документів і рішень, що реалізуються, щодо обсягів, розміщення та форм існування інформації, яка використовується в інформаційній системі у процесі її функціонування
[13]	— сукупність форм документів нормативної бази та рішень, що реалізуються, щодо розміщення та форм існування інформації, яка створена з метою вироблення управлінських рішень
[14]	— система даних і способи їх оброблення, які дозволяють вивчити реальний стан керованого об'єкта, визначити вплив чинників, що його визначають, а також виявити можливості здійснення необхідних управлінських дій
Інформаційне забезпечення як інформаційні ресурси	
[15, С. 201]	— складові інформаційного «...забезпечення як процесу: (інформаційний фонд, методи оброблення інформації)...». Інформаційне забезпечення аналізу як система, визначає сутність понять, принципи формування інформації, цілі і завдання, об'єкти і суб'єкти інформаційної діяльності
[16]	— інформаційне забезпечення управління — це сукупність інформаційних ресурсів, засобів, методів і технологій, які сприяють ефективним комунікаціям в контурі управління і прийняття управлінських рішень
Інформаційне забезпечення як процес надання інформації зацікавленим користувачам	
[17]	— інформаційне обслуговування управління
[18]	— заходи зі створення інформаційного середовища управління
[19]	— сукупність дій з надання необхідної інформації для управлінської діяльності на основі певних процедур із заданою періодичністю
[20]	— надання інформації, знайденої в ході робіт із задоволення інформаційних потреб користувача і представленої у вигляді інформаційного продукту у зручному для споживача вигляді
[21]	— процес задоволення потреб певних користувачів інформації; — сукупність заходів зі створення і функціонування інформаційної системи; — комплекс заходів і методів оформлення документації, організації збереження даних тощо
[2]	— процес задоволення потреб в інформації, що базується на застосуванні спеціальних засобів і методів її одержання, опрацювання, нагромадження і видачі в зручному для використання вигляді
[22]	— сукупність даних, організація їх введення, обробка, збереження і накопичення, пошук, а також поширення в межах компетенції зацікавленим особам в зручному для них вигляді
Інформаційне забезпечення як сукупність окремих елементів	
[3, С. 7]	— «...це сукупність рішень, що реалізуються відносно об'єктів інформації, її якісного та кількісного складу, розміщення та форм організації»
[23]	— сукупність форм документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення і форм існування інформації, яка використовується в інформаційній системі при її функціонуванні (ГОСТ 34.003-90)
[24]	— процес забезпечення інформацією, сукупність форм документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення та форм існування інформації, яка використовується в інформаційній системі у процесі її функціонування

В цілому така позиція щодо структури інформаційного забезпечення контролю є достатньо дискусійною, оскільки відповідності до наведених визначень, по суті інформаційні ресурси є елементами інформаційного фонду. Отож, на погляд авторів статті, має місце деяке дублювання понять, а тому розглянута структура інформаційного забезпечення потребує подальшого удосконалення.

До того ж увага автора праці [3] зосереджена на діяльності певних суб'єктів щодо збору, обробки та передачі інформації, в той час коли, на погляд авторів статті, поняття інформаційного забезпечення повинно розкриватись саме з точки сукупності інформаційних ресурсів.

На думку авторів наукової праці [21], під поняттям інформаційного забезпечення слід розуміти систему якісних і кількісних показників, що характеризують рівень задоволення суб'єктів управлінської діяльності управлінською інформацією та інформаційним технологіями з метою реалізації інформаційною системою встановлених цілей та завдань. Проте, на погляд авторів статті, таке визначення характеризує такий параметр як

достатність інформаційного забезпечення, а не безпосередньо сам зміст інформаційного забезпечення.

Зауважимо, що інформаційне забезпечення за Ільяшенком К. В. включає: сукупність системи показників; потоків інформації — варіантів організації документообігу; системи кодування та класифікації інформації; уніфіковану систему документації; різні інформаційні масиви (файли), що зберігаються в машині та на машинних носіях з різним ступенем організації [25].

Позиція Ільяшенка К. В., на погляд авторів статті, не враховує законодавчо-нормативну базу, організаційно-управлінську та інші види інформації, що є необхідними в процесі контролю та не можуть бути визначені конкретними показниками. Система кодування та класифікації інформації мають довідковий характер та на результати контролю суттєво не впливають.

Автори роботи [4] поділяють інформаційне забезпечення контрольної діяльності на дані управлінського обліку (планова, оперативна, звітна інформація, класифікатори техніко-економічної інформації, уніфіковані та спеціальні системи документації, дані автоматизованої

системи управління, пояснювальна інформація за потреби) та дані бухгалтерського і фінансового обліку (первинна документація, бухгалтерські записи, дані автоматизованої системи бухгалтерського обліку, фінансова звітність тощо). За даного підходу вищезгадані дослідники, на думку авторів статті, проігнорували таку важливу складову інформаційного забезпечення як нормативно-правову інформацію, без якої здійснити контроль параметрів основної діяльності підприємства на предмет відповідності діючого законодавства неможливо.

У монографії [3] визначено, що для виконання контрольних процедур необхідним є формування якісного інформаційного забезпечення в складі нормативно-правової, фактографічної та аналітичної бази. Нормативно-правове забезпечення об'єднує установчі документи, наказ про облікову політику, накази, розпорядження, що регулюють фінансово-економічну діяльність підприємств, контракти, господарські договори. Також сюди включають стратегічні і тактичні плани їх економічного розвитку. Такий підхід є дещо обмеженим, оскільки згадується лише про внутрішню нормативну документацію, а законодавча база ігнорується.

З даного питання заслуговує на увагу позиція Білухи М. Т., який наводить більш повний перелік, в складі якого зазначає: законодавчу, планову, нормативно-довідкову, договірну, технологічну, організаційно-управлінську, фактографічну інформацію [26].

Відтак, виходячи із уточненого визначення інформаційного забезпечення та існуючих підходів до виокремлення його елементів, до складу інформаційного забезпечення контрольних аналітичних процедур на підприємствах електронної комерції слід включати:

- інформацію: нормативно-правову, фактографічну, аналітичну, організаційно-управлінську, спеціальну (підготовлену за відповідним запитом суб'єкта контролю);
- інформаційні технології, що обслуговують систему контролю.

Нормативно-правова інформація міститься у законодавчих актах вищої юридичної сили та підзаконних нормативних актах, внутрішніх стандартах та розпорядженнях вищих органів управління, що регулюють різні аспекти діяльності суб'єктів електронної комерції.

Варто зауважити, що у зв'язку із транскордонністю електронного бізнесу в ході виконання контрольних аналітичних процедур слід використовувати не лише вітчизняні законодавчі акти, але й джерела міжнародно-правового регулювання, законодавчі акти країн, із резидентами яких здійснюються бізнес-операції.

До міжнародних джерел, які регламентують здійснення електронної торгівлі, належать: Рекомендації для урядів і міжнародних організацій щодо правового значення записів на ЕОМ (1985), Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю (1996), Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронні підписи (2001), Конвенція Організації Об'єднаних Націй про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах (Нью-Йорк, 2005), Сприяння зміцненню довіри до електронної торгівлі: правові питання міжнародного використання електронних методів посвідчення дійсності та підписання (2007). Однак слід зауважити, що кожна країна розробляє власну систему правового регулювання он-лайн операцій, що суттєво ускладнює уніфікацію законодавства у даній сфері.

В Україні державне регулювання господарської діяльності в мережі Інтернет здійснюється відповідно до Господарського, Податкового, Цивільного кодексів України, Законів України «Про електронну комерцію», «Про інформацію, інформатизацію і захист інформації», «Про зв'язок», «Про електронний цифровий підпис», «Про електронний документ та електронний документообіг», «Про авторське право і суміжні права», «Про захист прав споживачів», «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності», Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями, Правил роздрібною торгівлі непродовольчими товарами, Правил роздрібною торгівлі продовольчими товарами, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування населення» та інших правових актів, що опосередковано регулюють різні аспекти ведення бізнесу в мережі.

Ключову роль у загальній сукупності економічної інформації, що використовується в процесі застосування контрольних аналітичних процедур, відіграють дані бухгалтерського обліку. Це обумовлено специфікою бухгалтерського обліку, оскільки він охоплює всю сукупність господарських процесів, фіксує здійснені господарські операції, що мають вартісний вимір у систематизованому вигляді. Через призму відображення господарських процесів і явищ в динаміці, бухгалтерський облік забезпечує інформаційними даними всі ланки управління щодо тенденцій, закономірностей розвитку підприємства, тим самим надає можливість своєчасно приймати управлінські рішення та впливати на підконтрольний об'єкт.

Фактографічне забезпечення внутрішнього контролю формується на підставі даних фінансового, управлінського обліку та звітності, даних податкової звітності, поза облікової інформації, що є сукупністю даних економічного характеру про факти (операції), які було здійснено під час діяльності суб'єкта господарювання.

Варто зауважити, що система ведення бухгалтерського обліку суб'єктами електронної комерції, хоча й має свої особливості, в силу здійснення операцій в режимі он-лайн, проте створює аналогічну інформацію як і на традиційних підприємствах.

При використанні звітної інформації в процесі проведення внутрішнього контролю суб'єктами е-комерції поглиблюється проблема оперативності даних, оскільки вони характеризують події та явища, що вже відбулись в минулому, а отже коригувальні дії особливо не вплинуть на ситуацію. Середовище електронного бізнесу є надзвичайно мінливим та гостро реагує на ринкові коливання, тому слід використовувати деталізовану інформацію за окремими днями, декадами, місяцями, що дозволить актуалізувати результати виконання контрольних аналітичних процедур, а отже і коригувальних дій.

Аналітичне забезпечення внутрішнього контролю здійснюється шляхом використання інструментарію фінансового, операційного та стратегічного аналізу з метою модифікації аналітичної інформації для оцінювання стану об'єкту контролю та вибору управлінських рішень.

Організаційно-управлінська інформація формується із внутрішніх розпоряджень, вказівок керівництва, документів, що регламентують організацію діяльності підприємства е-комерції в цілому.

Коло інформаційних даних, що входять до спеціальної інформації є надзвичайно широким, оскільки, на думку авторів статті, до цієї категорії можна включити будь-яку необхідну для контрольно-аналітичних процедур інформацію, що формується під запити суб'єкта контролю.

Спеціальна інформація може бути отримана в результаті спостережень, моніторингу зовнішнього середовища, шляхом опитування, однак зібрані таким чином дані недостатньо достовірні, проте при достатній їх оперативності вони дають змогу приймати своєчасні управлінські рішення. Інформація, що надходить з зовнішніх джерел в інформаційну систему підприємств е-комерції може бути спотворена на стадії її збору. Встановлено, що у переважній більшості випадків факторами її викривлення є: навмисна дезінформація, прикрашання дійсності в цілях підвищення конкуренції, трудомісткість і висока вартість самого процесу збору інформації, суб'єктивне представлення інформації у ЗМІ.

Завдяки тому, що основним інструментом здійснення господарської діяльності підприємств е-комерції є веб-сайт, суб'єкти контролю отримують додаткові можливості щодо отримання спеціальних аналітичних даних з допомогою спеціальних аналітичних продуктів.

До найбільш функціональних систем веб-аналітики GoogleAnalytics, Яндекс-Метрика, ресурс від Alexa.com., Piwik, OpenStat, HotLog та ін.

GoogleAnalytics є найбільш потужною системою, що дозволяє не лише оцінити сильні і слабкі сторони сайту суб'єкта е-комерції, безпосередньо через який здійснюються бізнес-операції, але й слугує інструментом збору інформації для контрольно-аналітичних процедур та відповідного прийняття рішень щодо подальшого розвитку підприємства електронної комерції.

Спеціальна інформація здобута з допомогою інструментів веб-аналітики може включати кількість переглянутих веб-сторінок, ключові слова і фрази, за якими відвідувачі знаходять сайт в пошукових системах, географію відвідувачів, час, проведений на веб-сторінці відвідувачем, переходи між веб-сторінками, аудиторію сайту (випадкові, постійні відвідувачі і т. д.), зручність

навігації сайту для відвідувачів. Саме на підставі таких даних суб'єкт контролю може розробити адекватні заходи щодо вдосконалення стратегії та тактики суб'єкта господарювання, оцінити його становище у конкурентному середовищі, агрегувати дані для керівництва.

Склад інформаційного забезпечення на підприємствах е-комерції може варіюватись у залежності від етапу контрольно-аналітичних процедур, оскільки запити суб'єкта контролю будуть відповідати поставленим завданням контролю на відповідному етапі (табл. 2).

Окрім самої інформації, при розкритті сутності інформаційного забезпечення контрольно-аналітичних процедур на підприємствах е-комерції важливе значення мають інформаційні технології, що обслуговують безпосередньо господарську діяльність та зокрема систему контролю.

Інформаційна технологія – це «процес застосування методів, прийомів, методик збирання, обробки, передавання, зберігання і використання інформації» [11, С. 33]. Від ефективності цього процесу, технічних чи інших засобів, за допомогою яких він реалізується, залежатиме якість та достовірність вихідної інформації.

Для суб'єктів електронної комерції є характерним використання автоматизованих інформаційних систем, які дозволяють повністю автоматизувати процеси обробки інформації та передачі її в режимі реального часу для виконання контрольно-аналітичних процедур. Автоматизовані інформаційні системнокомплексно охоплюють всі підрозділи суб'єкта та всі господарські процеси, таким чином забезпечують всі управлінські ланки оперативною інформацією. Функції таких систем не повинні обмежуватись лише інформаційними функціями та можуть включати моделювання, автоматизацію господарських процесів, підтримку функцій управління.

Кожен менеджер підприємства електронної комерції повинен оперувати інформацією щодо стану досягнення цільових параметрів, ключових показників ефективності, за які він безпосередньо є відповідальним. Всі дані, накопичені в єдиній інформаційній системі, мають бути доступними для суб'єктів внутрішнього контролю або інших уповноважених працівників для використання у процесі управління.

Таблиця 2

Інформаційне забезпечення контролю на підприємствах е-комерції

Стадія	Потреби користувачів контрольної інформації	Інформаційне забезпечення
Підготовча	Інформація щодо стратегії розвитку суб'єкта господарювання	Установчі документи, плани розвитку
	Інформація про зовнішнє та внутрішнє середовище суб'єкта господарювання	Статистична інформація, результати спостережень, опитувань, внутрішня документація, законодавчо-нормативні документи, результати SWOT-аналізу
	Інформація щодо управлінської структури, розподілу обов'язків	Розпорядча документація, посадові інструкції, накази керівництва, установчі документи
	Види ризиків	Результати моніторингу, оцінки ризиків, аналітична інформація, результати попередніх перевірок, експертні оцінки
Дослідницька	Інформація щодо обсягу, структури активів, пасивів	Первинні документи. Бухгалтерські реєстри.
	Інформація про здійсненні господарські операції, обсяги реалізації товарів	Фінансова, податкова, статистична, внутрішня звітність. Аналітичні звіти.
	Інформація щодо результатів господарської діяльності	Аналітичні розрахунки. Результати спостережень, опитувань.
	Інформація щодо ефективності господарської діяльності	Довідки, пояснення працівників
Завершальна (узгаляння результатів контролю)	Результати виконання контрольно-аналітичних процедур, а саме виявлені недоліки, порушення, розроблені рекомендації та пропозиції	Робочі документи, результати перевірок, висновки залучених експертів

Проте, з іншого боку, агрегування всіх інформаційних ресурсів про діяльність суб'єкта електронної комерції у єдиній базі може бути використана зловмисниками у власних цілях або ж пошкоджена комп'ютерними вірусами. Це актуалізує необхідність забезпечення високого рівня інформаційної безпеки, що вимагає додаткових фінансових вкладень. Зміст процедур внутрішнього контролю в умовах застосування інформаційних комп'ютерних технологій розглянутий одним із авторів статті у праці [27], проте гіпердинаміка розвитку інформатизації суспільства обумовлює необхідність продовження досліджень за даною тематикою. Разом з тим варто пам'ятати, що витрати на впровадження, обслуговування інформаційних систем повинні бути адекватними її функціям та вигодам, які отримує підприємство із їх впровадженням.

5. Обговорення результатів дослідження інформаційного забезпечення контролю на підприємствах електронної комерції

Запропонований підхід до виокремлення структури інформаційного забезпечення може бути використаний як у практиці реалізації внутрішнього контролю на підприємствах електронної комерції, так і в подальших наукових дослідженнях організації та методики контролю. На сьогодні проблеми контролю на підприємствах електронної комерції є недостатньо висвітленими у науковій літературі. Проте, слід зауважити, що існують подальші перспективи щодо конкретизації елементів інформаційного забезпечення у відповідності до запропонованої його структури. Застосування наведеного підходу до формування інформаційної бази контролю на підприємствах електронної комерції дозволить підвищити його ефективність та результативність.

6. Висновки

За результатами проведеного дослідження було:

1. Доведено доцільність уточнення поняття «інформаційне забезпечення внутрішнього контролю». З урахуванням результатів критичного аналізу існуючих дефініцій встановлено, що під інформаційним забезпеченням контролю слід розуміти сукупність інформаційних ресурсів, засобів, методів і технологій, що використовується при здійсненні контрольно-аналітичних процедур, які різносторонньо характеризують об'єкт контролю та формуватимуть інформаційну систему суб'єкта господарювання.

2. Враховуючи уточнене визначення інформаційного забезпечення та існуючих підходів до виокремлення його елементів, до складу інформаційного забезпечення контрольно-аналітичних процедур на підприємствах електронної комерції слід включати:

- інформацію: нормативно-правову, фактографічну, аналітичну, організаційно-управлінську, спеціальну (підготовлену за відповідним запитом суб'єкта контролю);
- інформаційні технології, що обслуговують систему контролю.

Зазначені результати дослідження конкретизують умови та визначають зміст подальших заходів, спрямованих на удосконалення стадій організації та безпосереднього проведення внутрішнього контролю об'єктів управління суб'єктів е-комерції, що у свою чергу,

окреслюватиме мету та завдання подальших наукових досліджень.

Література

1. Перепелиця, М. М. Деякі теоретичні аспекти інформаційного забезпечення [Текст] / М. М. Перепелиця // Вісник Університету внутрішніх справ. — 2003. — № 1. — С. 37–45.
2. Бондаренко, Є. Д. Особливості інформаційного забезпечення торговельного підприємства [Електронний ресурс] / Є. Д. Бондаренко // Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасної науки». — Режим доступу: \www/URL: http://intkonf.org/bondarenko-ed-osoblivosti-informatsiynogo-zabezpechennya-torgovelnogo-pidpriemstva/
3. Петренко, С. М. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю господарських систем [Текст]: монографія / С. М. Петренко. — Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. — 290 с.
4. Борисенко, М. В. Формування інформаційного забезпечення оцінки внутрішнього контролю [Текст] / М. В. Борисенко, А. М. Садекова // Сталий розвиток економіки. — 2013. — № 11. — С. 259–263.
5. Кізло, М. В. Інформаційне забезпечення процесу контролю діяльності промислових підприємств [Текст] / М. В. Кізло // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2011. — № 714. — С. 96–101.
6. Kotb, A. E-business internal audit: the elephant is still in the room! [Text] / A. Kotb, A. Sangster, D. Henderson // Journal of Applied Accounting Research. — 2014. — Vol. 15, № 1. — P. 43–63. doi:10.1108/jaar-10-2012-0072
7. Steinbart, P. J. The relationship between internal audit and information security: An exploratory investigation [Text] / P. J. Steinbart, R. L. Raschke, G. Gal, W. N. Dilla // International Journal of Accounting Information Systems. — 2012. — Vol. 13, № 3. — P. 228–243. doi:10.1016/j.accinf.2012.06.007
8. Виговська, Н. Г. Господарський контроль в Україні: теорія, методологія, організація [Текст]: монографія / Н. Г. Виговська. — Житомир: ЖДТУ, 2008. — 532 с.
9. Zhao, N. Auditing in the e-commerce era [Text] / N. Zhao, D. Yen, I. Chang // Information Management & Computer Security. — 2004. — Vol. 12, № 5. — P. 389–400. doi:10.1108/09685220410563360
10. Гужва, В. М. Інформаційні системи і технології на підприємствах [Текст] / В. М. Гужва. — К.: КНЕУ, 2001. — 400 с.
11. Пономаренко, В. С. Інформаційні системи і технології в економіці [Текст]: посібник / за ред. В. С. Пономаренка. — К.: Академія, 2002. — 544 с.
12. Божко, В. П. Информационные системы в статистике [Текст]: учеб. / под ред. В. П. Божко. — М.: Финстатинформ, 2002. — 144 с.
13. Батюк, А. Є. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання [Текст]: навч. посіб. / А. Є. Батюк. — Л.: Інтеллект-Захід, 2004. — 517 с.
14. Попович, П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання [Текст]: підручник / П. Я. Попович. — Т.: Економічна думка, 2004. — 416 с.
15. Сіменко, І. В. Якість систем управління підприємствами: методологія, організація, практика [Текст]: монографія / І. В. Сіменко. — Донецьк: ДонНУЕТ, 2009. — 394 с.
16. Приймак, В. М. Прийняття управлінських рішень [Текст]: навч. посіб. / В. М. Приймак. — К.: Атіка, 2008. — 240 с.
17. Сухарева, Л. А. Контроллінг — основа управління бізнесом [Текст] / Л. А. Сухарева, С. Н. Петренко. — К.: Ельга, Ника-Центр, 2002. — 208 с.
18. Годин, В. В. Информационное обеспечение управленческой деятельности [Текст]: учеб. / В. В. Годин, И. К. Корнеев. — М.: Мастерство, Высшая школа, 2001. — 240 с.
19. Балабанова, Л. В. Информационное обеспечение обоснования управленческих решений в условиях маркетинговой ориентации предприятия [Текст]: монографія / Л. В. Балабанова, Т. И. Алачева. — Донецьк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2003. — 143 с.
20. Петрина, Н. О. Інформаційне забезпечення процесів освіти і науки в умовах становлення інформаційного суспільства [Текст] / Н. О. Петрина, Л. Т. Ониксимова // Вісник Української академії банківської справи. — 2002. — № 2. — С. 96–99.

21. Кузьмін, О. Є. Формування і використання інформаційної системи управління економічним розвитком підприємства [Текст]: монографія / О. Є. Кузьмін, Н. Г. Георгіаді. — Львів: НУ «Львівська політехніка», 2006. — 368 с.
22. Денисенко, М. П. Інформаційне забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства [Текст] / М. П. Денисенко, Т. С. Голубева, І. В. Колос // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2009. — № 647. — С. 43–49.
23. Аншина, М. Проблемы стандартизации и проектной деятельности в области ИТ [Электронный ресурс] / М. Аншина, В. Бузмаков // Интернет-журнал «Корпоративные системы». — 2007. — № 1. — Режим доступа: \www/URL: http://www.cfin.ru/itm/standards/st_troubles.shtml
24. Болюх, М. А. Економічний аналіз [Текст]: навч. посіб. / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов та ін.; за ред. М. Г. Чумаченка. — К.: КНЕУ, 2001. — 540 с.
25. Ілляшенко, К. В. Аналіз інформаційного забезпечення діяльності підприємства [Електронний ресурс] / К. В. Ілляшенко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). — 2012. — №1(17). — С. 187–192. — Режим доступу: \www/URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/znptdau/2012_17_1/17-1-26.pdf
26. Білуха, М. Т. Теорія фінансово-господарського контролю [Текст]: підручник / М. Т. Білуха. — К.: ПП «Влад і Влада», 1996. — 320 с.
27. Бардаш, С. В. Окремі аспекти внутрішнього контролю в умовах застосування інформаційних комп'ютерних технологій [Текст] / С. В. Бардаш // Таврійський науковий вісник. — 2012. — № 78. — С. 177–183.

ИДЕНТИФИКАЦИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНТРОЛЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ

В статье определена сущность информационного обеспечения контроля на предприятиях электронной коммерции.

В составе информационного обеспечения контроля выделено информацию (нормативно-правовую, фактографическую, аналитическую, организационно-управленческую, специальную) и информационные технологии, обслуживающие систему контроля. Отдельные составляющие информационного обеспечения контрольных процедур были систематизированы в разрезе стадий контрольного процесса.

Ключевые слова: информация, информационное обеспечение, контроль, электронная коммерция, электронная торговля, контрольная информация.

Бардаш Сергій Володимирович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансового аудиту, Київський національний торговельно-економічний університет, Україна.

Патраманська Людмила Юрївна, асистент, кафедра фінансового контролю і аналізу, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Вінниця, Україна, e-mail: patramanska.ludmila@gmail.com.

Бардаш Сергей Владимирович, доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой финансового аудита, Киевский национальный торгово-экономический университет, Украина.

Патраманская Людмила Юрьевна, ассистент, кафедра финансового контроля и анализа, Винницкий торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета, Винница, Украина.

Bardash Sergey, Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine.

Patramanska Lyudmila, Vinnitsa Institute of Trade and Economic of Kyiv National University of Trade and Economics, Vinnitsa, Ukraine, e-mail: patramanska.ludmila@gmail.com

УДК 519.85 : 65.012.122

DOI: 10.15587/2312-8372.2016.72509

Потрашкова Л. В.

ПОБУДОВА МОДЕЛІ ОЦІНКИ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЗАСОБАМИ МАТЕМАТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ

Сформульовані вимоги до математичної моделі оцінки стратегічного потенціалу підприємства згідно з концепцією динамічних властивостей фірми, яка визначає домінуючі принципи сучасного стратегічного менеджменту. Розроблена оптимізаційна динамічна дискретна модель оцінки стратегічного потенціалу підприємства. Розглянуті можливі підходи до врахування в моделі фактору невизначеності зовнішнього середовища.

Ключові слова: стратегічний потенціал підприємства, оцінка потенціалу підприємства, математичне програмування, стратегічне управління.

1. Вступ

Управління стратегічним потенціалом підприємств є актуальним предметом сучасних досліджень. І це закономірно: стратегічний потенціал підприємства визначає спроможності цього підприємства діяти в довгостроковій перспективі в умовах динамічності та невизначеності зовнішнього середовища.

Поняття стратегічного потенціалу є ключовим поняттям теорії стратегічного управління, основи якої були закладені у 1960-х роках ХХ століття. Основна ідея теорії стратегічного управління — перехід від реактивної моделі поведінки менеджменту фірми до проактивної, тобто такої, яка формує середовище існування фірми, замість того, щоб просто пристосовуватися до наявного середовища. Реалізація цієї ідеї призвела до чергового